

Zvyšování efektivity hospodaření a konkurenceschopnost zemědělských podniků

Problematika podmínek dobrého zemědělského a enviromentálního stavu

Okresní agrární komora Kroměříž

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Kontrola podmíněnosti - Cross Compliance

Pojem Cross Compliance lze definovat následujícím způsobem:

- jedná se o podmínění poskytování finančních podpor dodržováním vybraných legislativních předpisů a standardů zemědělskými podniky

Evropské právní předpisy

- **nařízení Rady (ES) č. 73/2009** - stanovuje společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky
- **nařízení Komise (ES) č. 1122/2009** - stanovuje prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 73/2009, pokud jde o podmíněnost, modulaci a integrovaný administrativní a kontrolní systém v rámci režimu přímých podpor

Národní právní předpisy

- **nařízení vlády č. 479/2009 Sb.** - stanovuje důsledky porušení podmíněnosti poskytování některých podpor

GAEC

Standardy Dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC)

jsou součástí Kontroly podmíněnosti a zajišťují zemědělské hospodaření ve shodě s ochranou životního prostředí v souvislosti se zachováním kvality půdy, minimální úrovní péče a ochrany vody a hospodaření s ní. Jsou definovány v nařízeních vlády jednotlivých dotačních titulů a jejich dodržování je pro zemědělce v České republice povinné od roku 2004.

- hospodaření v souladu se standardy GAEC je jednou z podmínek poskytnutí plné výše přímých plateb, některých podpor z osy II Programu rozvoje venkova a některých podpor společné organizace trhu s vínem.
- standardy GAEC individuálně definují členské země Evropské unie na základě rámce stanoveného v příloze č. III nařízení Rady (ES) č. 73/2009.

Nařízení Rady (ES) č. 73/2009

PŘÍLOHA III

Dobry zemědělský a environmentální stav podle článku 6

Téma	Povinné standardy	Nepovinné standardy
Eroze půdy: Ochránit půdu pomocí vhodných opatření	— Minimální pokryv půdy	— Zadržovací terasy
	— Minimální úroveň obhospodařování půdy odrážející specifické místní podmínky	
Organické složky půdy: Zachovat úroveň organických složek půdy pomocí vhodných praktik	— Obdělávání orné půdy se strništěm	— Standardy pro střídání plodin
Struktura půdy: Zachovat strukturu půdy pomocí vhodných opatření		— Používání vhodných strojů
Minimální úroveň péče: Zajistit minimální úroveň péče a zabránit zhoršení stanovišť	— Zachování krajinných prvků, včetně případných mezí, rybníků, příkopů, stromořadí, ve skupině nebo zvlášť, a hranic polí	— Minimální míra intenzity chovu nebo vhodné režimy
	— Zachování krajinných prvků, včetně případných mezí, rybníků, příkopů, stromořadí, ve skupině nebo zvlášť, a hranic polí	— Vytvoření nebo zachování stanovišť
Ochrana stálých pastvin	— Zabránění šíření nežádoucí vegetace na zemědělskou půdu	— Zákaz klučení olivovníků
	— Ochrana stálých pastvin	— Udržování olivových hájů a vinic v dobrých vegetačních podmínkách
Ochrana vody a hospodaření s ní: Chránit vodu před znečištěním a zabránit jejímu povrchovému stékání a hospodárně ji využívat	— Zřízení ochranných pásem podél vodních toků ⁽¹⁾ ,	
	— V případech, kdy využití vody k zavlažování podléhá schválení, dodržování schvalovacích postupů	

⁽¹⁾ Pozn.: Ochranná pásma dobrého zemědělského a environmentálního stavu musí jak uvnitř, tak vně ohrožených oblastí vymezených v souladu s čl. 3 odst. 2 směrnice 91/676/EHS, splňovat alespoň požadavky týkající se podmínek pro používání hnojiv v blízkosti vodních toků podle bodu A4 přílohy II směrnice 91/676/EHS.

Standardy GAEC

- v České republice se od 1. ledna 2010 uplatňuje 10 standardů GAEC
- rozšíření standardu GAEC 2 s účinností od 1. července 2011 i na tzv. mírně erozně ohrožené půdy (MEO)
- s účinností od 1. ledna 2012 přibude standard GAEC 11
- tyto standardy pokrývají všechny tematické okruhy přílohy č. III nařízení Rady (ES) č. 73/2009

Povinné standardy GAEC v ČR

Eroze půdy	minimální pokryv půdy	GAEC 1
	minimální úroveň obhospodařování půdy odrážející specifické místní podmínky	GAEC 2
Organické složky půdy	obdělávání orné půdy se strništěm	GAEC 3, GAEC 4
Struktura půdy	používání vhodných strojů *	GAEC 5
Minimální úroveň péče	zachování krajinných prvků včetně případných mezí, rybníků, příkopů, stromořadí, ve skupině nebo vzlášť, a hranic polí	GAEC 6
	zabránění šíření nežádoucí vegetace na zemědělskou půdu	GAEC 7
	ochrana stálých pastvin	GAEC 8, GAEC 9
Ochrana vody a hospodaření s ní	schválení postupů pro využívání vody k zavlažování	GAEC 10
	zřízení ochranných pásem podél vodních toků	GAEC 11

* článek 6, odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 73/2009

Četnost porušení za jednotlivé standardy GAEC

standard GAEC	rok 2010		rok 2011 (stav k 1.9.2011)
GAEC 1	0	sklonitost nad 7°	0
GAEC 2	15	SEO půdy	2
GAEC 3	2	20 % R - organ. složky	0
GAEC 4	2	nepálení bylinných zbytků	0
GAEC 5	0	zaplavená půda	0
GAEC 6	6	krajinné prvky	0
GAEC 7	6	invazní rostliny	0
GAEC 8	95	rozorání TP	1
GAEC 9	24	péče o TP	0
GAEC 10	0	povolení k nakládání s vodami	0

Standard GAEC 2

Žadatel na ploše půdního bloku, popřípadě jeho dílu, označené v evidenci půdy (LPIS) jako půda:

- **silně erozně ohrožená**, zajistí, že se nebudou pěstovat širokořádkové plodiny kukuřice, brambory, řepa, bob setý, sója a slunečnice. Porosty obilnin a řepky olejné na takto označené ploše budou zakládány s využitím půdoochranných technologií, zejména setí do mulče, nebo bezorebné setí. V případě obilnin nemusí být dodržena podmínka půdoochranných technologií při zakládání porostů pouze v případě, že budou pěstovány s podsevem jetelovin,
 - **mírně erozně ohrožená**, zajistí, že širokořádkové plodiny kukuřice, brambory, řepa, bob setý, sója a slunečnice budou zakládány pouze s využitím půdoochranných technologií.

Půdoochranné technologie pro GAEC 2 - SEO

- **bezorebné setí / sázení**
technologie přímého setí do nezpracované půdy
 - **setí / sázení do mulče**
 - **setí / sázení do mělké podmítky**
 - **setí / sázení do ochranné plodiny**
např. do vymrzající meziplodiny - svazenka vratičolistá, hořčice bílá
podsev - setý nejpozději zároveň s hlavní plodinou
 - **důlkování**
- **za předpokladu dodržení stanovené pokrývnosti povrchu půdy rostlinnými zbytky**

GAEC 2 – kontrola na místě

Při kontrole na místě bude zjišťováno, zda na plochách půdních bloků, označených jako **silně erozně ohrožené**:

- nebyly pěstovány širokořádkové plodiny (kukuřice, brambory, řepa, bob setý, sója a slunečnice)
- zda porosty obilnin a řepky olejné byly zakládány pouze s využitím PT
- pokud budou na pozemku pěstovány obilniny bez použití PT, bude kontrolováno, zda byl proveden podsev jetelovin
- hodnoceno bude ponechání dostatečného množství (pokryvnost povrchu půdy) rostlinných zbytků na pozemku pomocí kontrolních snímků, tzv. etalonů

Půdoochranné technologie pro GAEC 2 - MEO

Kromě půdoochranných technologií vyhovujících na SEO půdách mohou zemědělci využívat při zakládání porostů širokořádkových plodin na MEO půdách i následující technologie.

- **přerušovací pásy**
- **zasakovací pásy**
- **osetí souvratí**
- **setí / sázení po vrstevnici**
- **odkameňování**

Půdoochranné technologie pro GAEC 2 - MEO

- navržené PT vyhovují podmínkám standardu GAEC 2 a jsou výsledkem společných jednání zástupců MZe, výzkumných ústavů a zemědělských nevládních organizací, a současně zohledňují ekonomickou a organizační únosnost pro zemědělce
- seznam PT je navržen jako otevřený, do něhož bude možné nová opatření přidávat nebo z něj některá naopak odebírat
- zemědělec si sám zvolí k plnění standardu minimálně jedno z navržených opatření, které pro něj bude ekonomicky a organizačně nejvhodnější

GAEC 2 – kontrola na místě

Na plochách půdních bloků, označených jako mírně erozně ohrožené, bude kontrolováno:

- zda byly porosty širokořádkových plodin založeny s využitím PT
- do konce roku 2011 budou inspektoři SZIFu, v rámci náběhového období, zemědělce pouze upozorňovat, bez udělování sankcí, na nedostatky v hospodaření a na rizika, kterým by se vystavili, kdyby GAEC 2 – MEO nedodržovali
- pokud se však od příštího roku zemědělci nebudou držet zásad GAEC 2, můžou přijít o část dotací

GAEC 2 – kontrola na místě

Využití půdoochranných technologií, při zakládání porostů obilnin a řepky olejné na SEO plochách, a širokořádkových plodin na MEO plochách na PB/DPB, je pro zemědělce povinné pro splnění podmínek standardu GAEC 2.

U obilnin nemusí být dodržena podmínka půdoochranných technologií při zakládání porostů pouze v případě, že budou pěstovány s podsevem jetelovin.

SZIF bude kontrolovat realizaci půdoochranných technologií a nikoli projevy eroze.

Odtokové linie v LPIS

Vrstva **Odtokové linie** zobrazuje odtokové linie (OL) povrchové vody v rámci příslušného PB/DPB, které zasahují do plochy MEO.

Standardní odtokové linie jsou zobrazeny modrou barvou
(jedná se o vrstvu dodanou VÚMOP - Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy)

Červené odtokové linie jsou na PB/DPB vyznačeny, jestliže splňují některou z následujících podmínek:

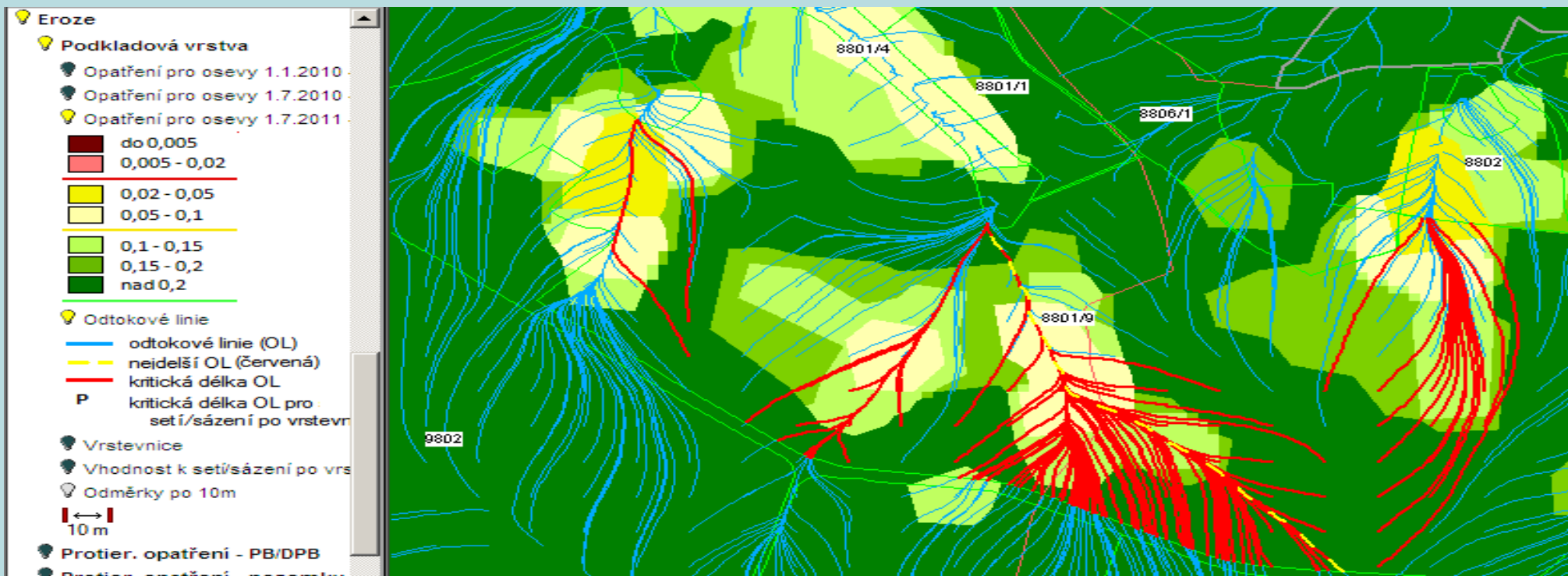
- u PB/DPB se sklonitostí do 3° při délce OL nad 300 m
- u PB/DPB se sklonitostí od 3° do 5° při délce OL nad 250 m
- u PB/DPB se sklonitostí nad 5° při délce OL nad 200 m

Žlutou barvou je zobrazena nejdelší odtoková linie z červených OL na PB/DPB

V mapě se ukazuje jako žlutočervená linie
OL je nejdelší a zároveň splňuje i některou z podmínek pro červené OL

Délku odtokové linie si můžete změřit pomocí nástroje Měření vzdálenosti
 dole pod mapou.

Odtokové linie v LPIS

Jestliže se na PB/DPB ukazuje u odtokových linií navíc i značka „P“, musí být setí/sázení po vrstevnici kombinované s přerušovacími pásy.

Odtokové linie jsou na PB/DPB do 35 ha včetně opatřeny značkou „P“, jestliže splňují některou z následujících podmínek:

u PB/DPB se sklonitostí do 3° při délce OL nad 600 m.

u PB/DPB se sklonitostí od 3° do 5° při délce OL nad 500 m.

u PB/DPB se sklonitostí nad 5° při délce OL nad 400 m.

Přerušovací pásy

Pás jiné než širokořádkové plodiny o minimální šířce 12 m bude založen na ploše MEO, nebo na ploše souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO, nebo na ploše PB/DPB **tak, aby max. nepřerušená délka odtokové linie** byla (měřeno proti směru odtokové linie od hranice PB/DPB):

- na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně max. 300 m
- na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 – 5° včetně max. 250 m
- na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5° max. 200 m

Zároveň platí, že tento pás je **založen minimálně tak, že protíná všechny odtokové linie** povrchové vody vyznačené v LPIS v rámci příslušného PB/DPB, **které zasahují do plochy MEO.**

V případech, ve kterých šířka plochy MEO, popřípadě souvislé plochy plodiny zasahující do plochy MEO je užší než stanovená vzdálenost mezi pásy, bude založen minimálně jeden přerušovací pás.

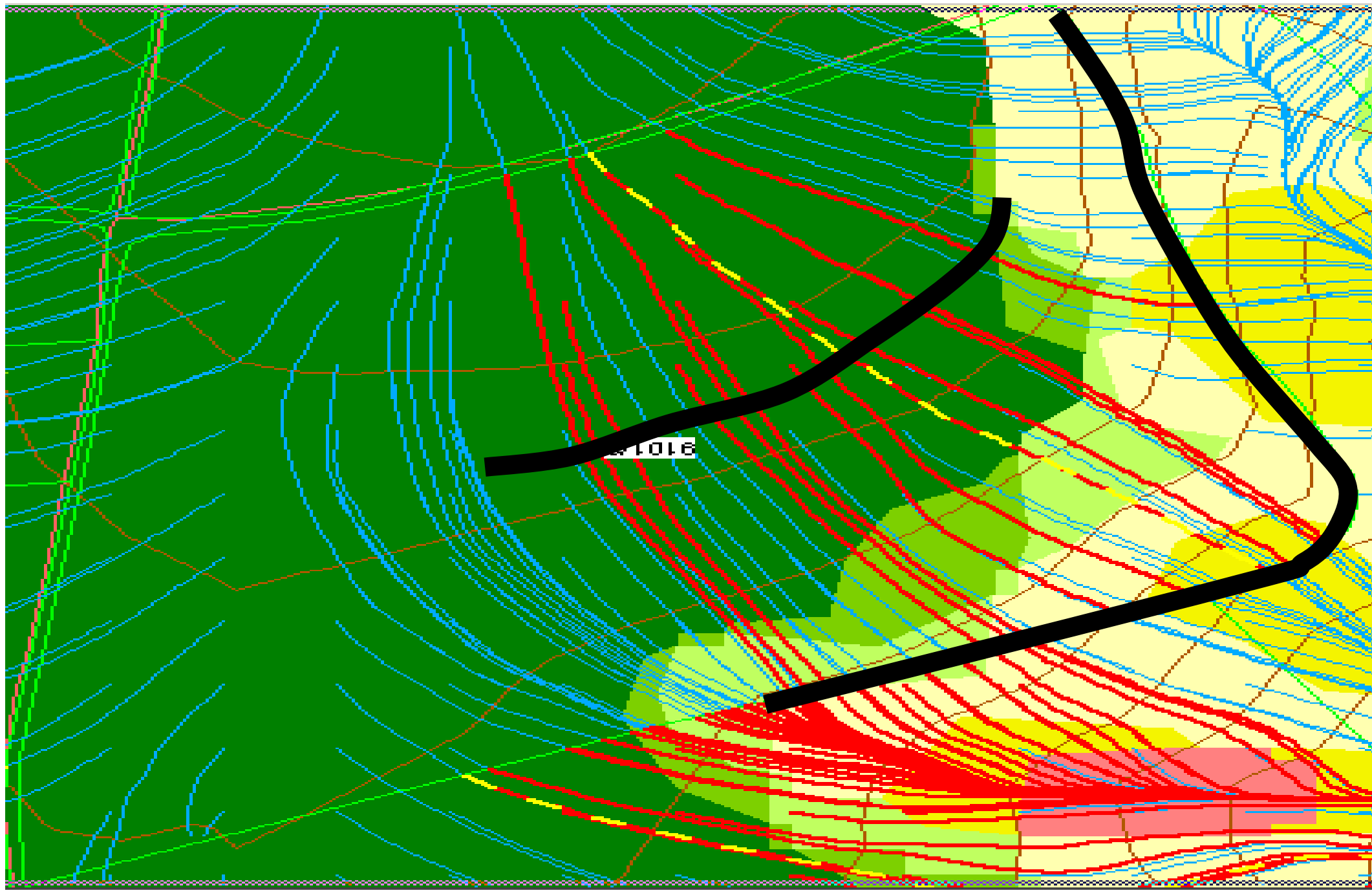
Jako přerušovací pás pro účely plnění podmínek GAEC 2 nelze použít biopás založený s dotací v rámci AEO EAFRD.

celková výměra bloku: 24,2 ha

průměrná sklonitost: 3,3°

délka odtokové linie: 452,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

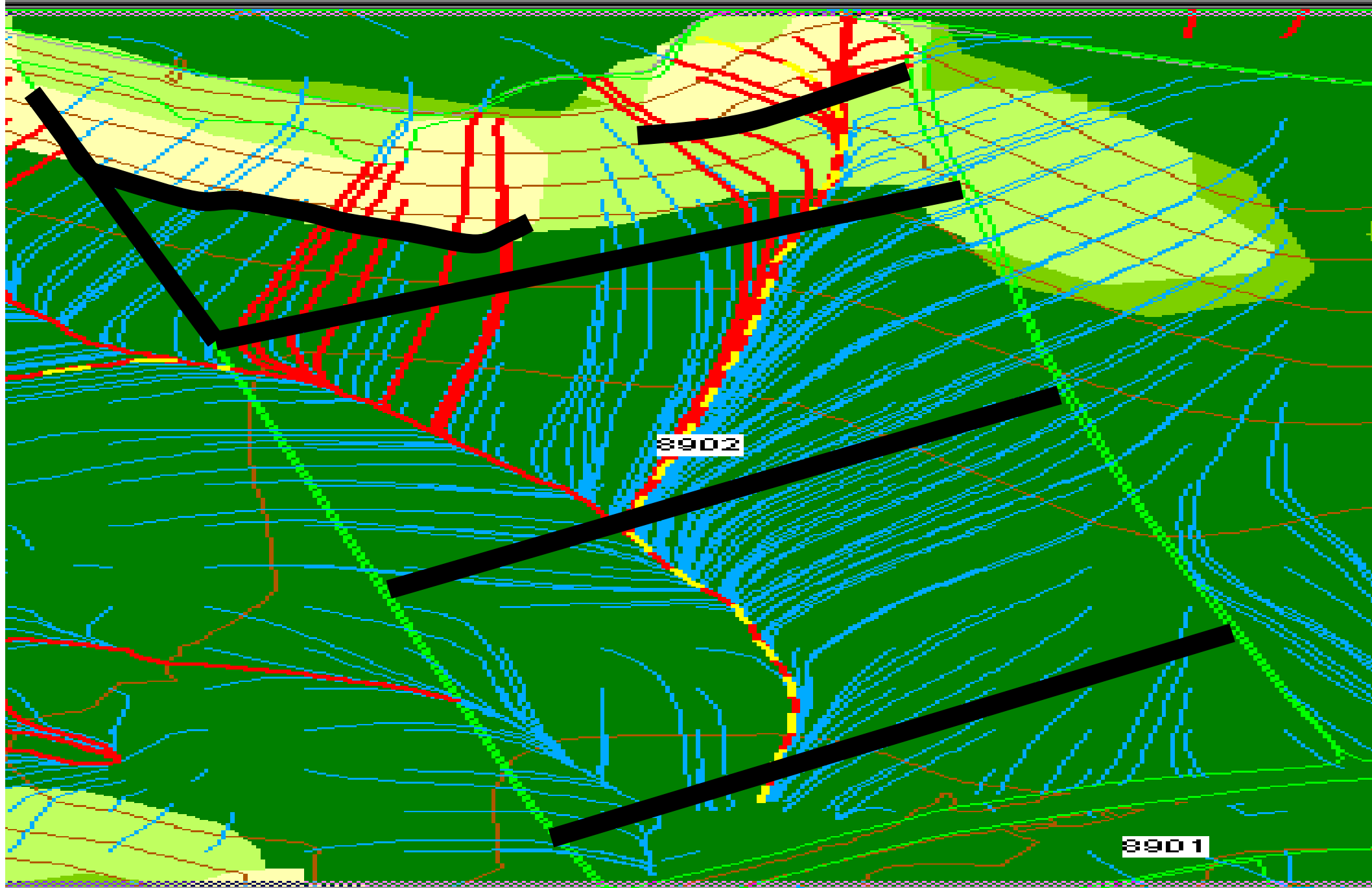

celková výměra bloku: 38 ha

průměrná sklonitost: 2,4°

délka odtokové linie: 1004,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

Zasakovací pásy

Pás jiné než širokořádkové plodiny o minimální šířce 12 m bude založen na spodní hranici PB/DPB, nebo na spodní hranici souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO, nebo na spodní hranici plochy MEO, a to **minimálně tak, aby tento pás v místě svého založení protínal všechny odtokové linie** povrchové vody vyznačené v LPIS v rámci příslušného PB/DPB, které zasahují do plochy MEO.

V případě PB/DPB větších než 35 ha platí, že pokud **souvislá délka odtokové linie** povrchové vody vyznačené v LPIS **přesahuje** od zasakovacího pásu aplikovaného na hranici PB/DPB, nebo na hranici souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO k horní hranici vyznačené plochy MEO (měřeno proti směru odtokové linie od horní hrany zasakovacího pásu):

- 300 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně
- 250 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 - 5° včetně
- 200 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5°

je kromě zasakovacího pásu **nutné realizovat i půdoochrannou technologii přerušovacích pásů**. Na vzdálenosti pásů se aplikují vzdálenosti z půdoochranné technologie přerušovacích pásů.

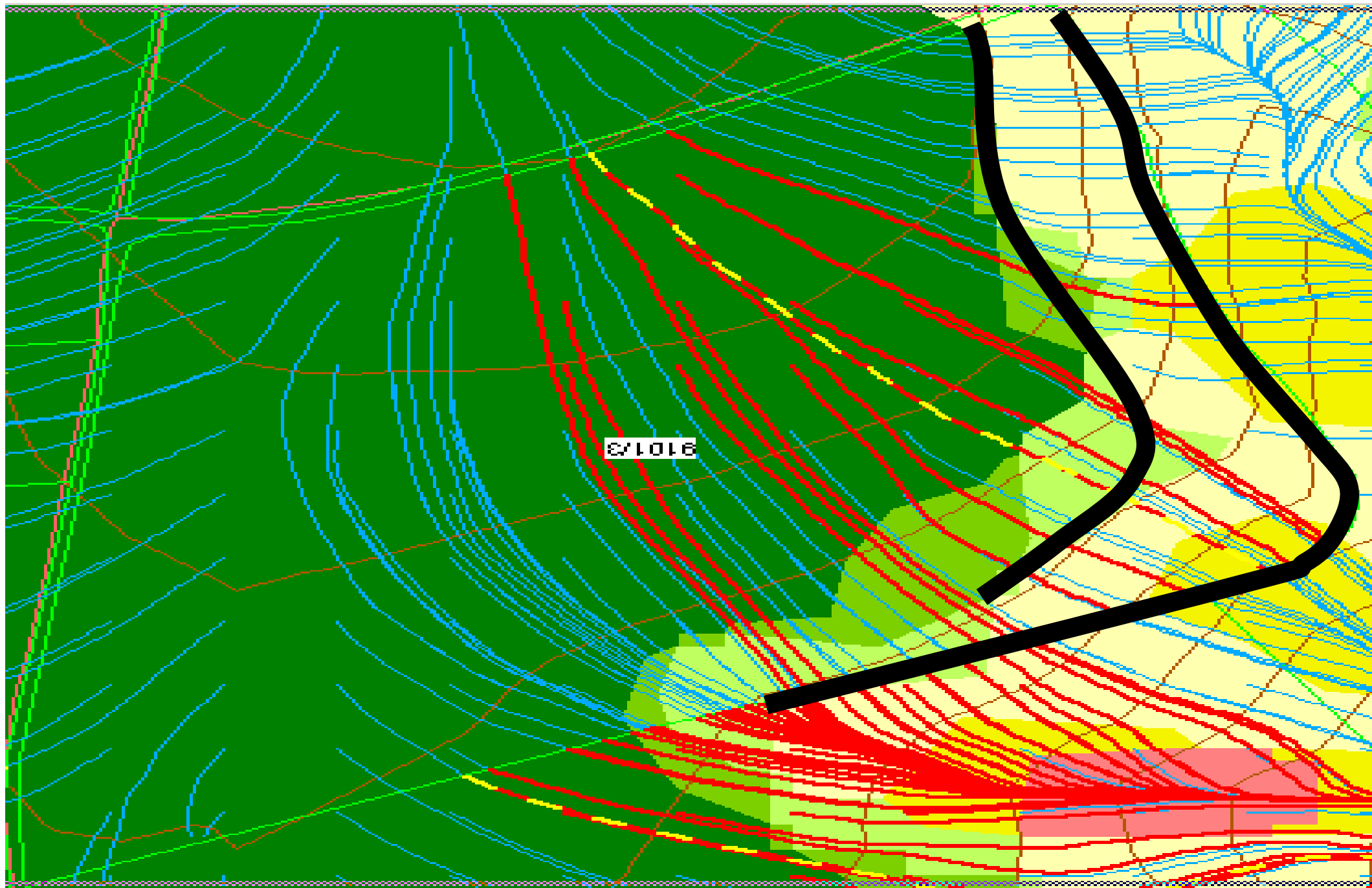
Jako zasakovací pás pro účely plnění podmínek GAEC 2 nelze použít biopás založený s dotací v rámci AEO EAFRD.

celková výměra bloku: 24,2 ha

průměrná sklonitost: 3,3°

délka odtokové linie: 452,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

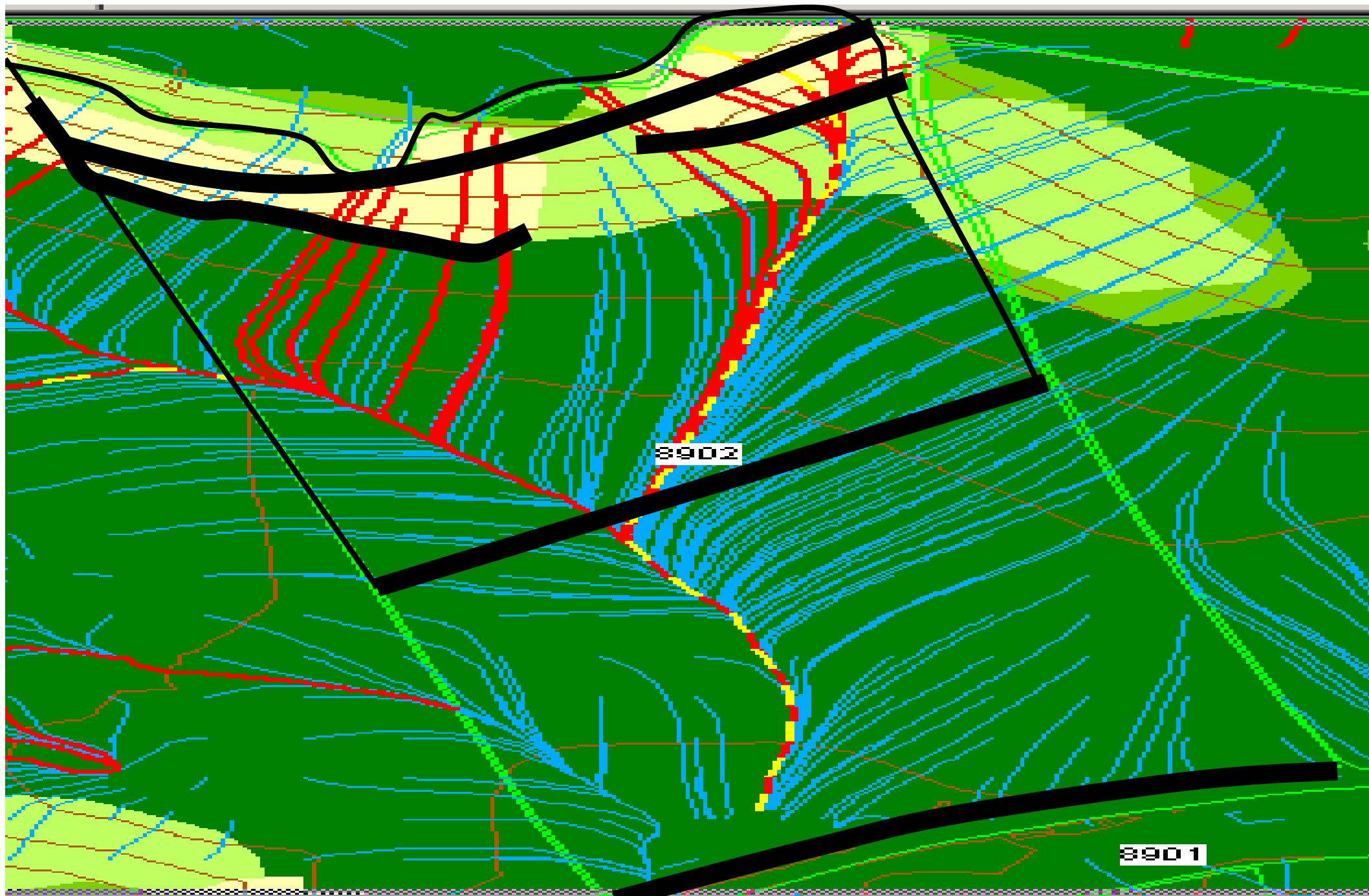

celková výměra bloku: 38 ha

průměrná sklonitost: 2,4°

délka odtokové linie: 1004,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

Osetí souvratí

Souvrať osetá jinou než širokořádkovou plodinou o minimální šířce 12 m bude založena na hranici PB/DPB nebo na hranici souvislé plochy plodiny zasahující na plochu MEO, a to minimálně tak, aby tato souvrať v místě svého založení protínala všechny odtokové linie povrchové vody vyznačené v LPIS v rámci příslušného PB/DPB, které zasahují do plochy MEO.

V případě PB/DPB větších než 35 ha platí, že pokud souvislá délka odtokové linie povrchové vody vyznačené v LPIS přesahuje od souvratě k horní hranici vyznačené plochy MEO (měřeno proti směru odtokové linie od horní hrany souvratě):

- 300 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně
- 250 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 - 5° včetně
- 200 metrů na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5°

je kromě osetí souvratí **nutné realizovat i půdoochrannou technologii přerušovacích pásů**. Na vzdálenosti pásů se aplikují vzdálenosti z půdoochranné technologie přerušovacích pásů.

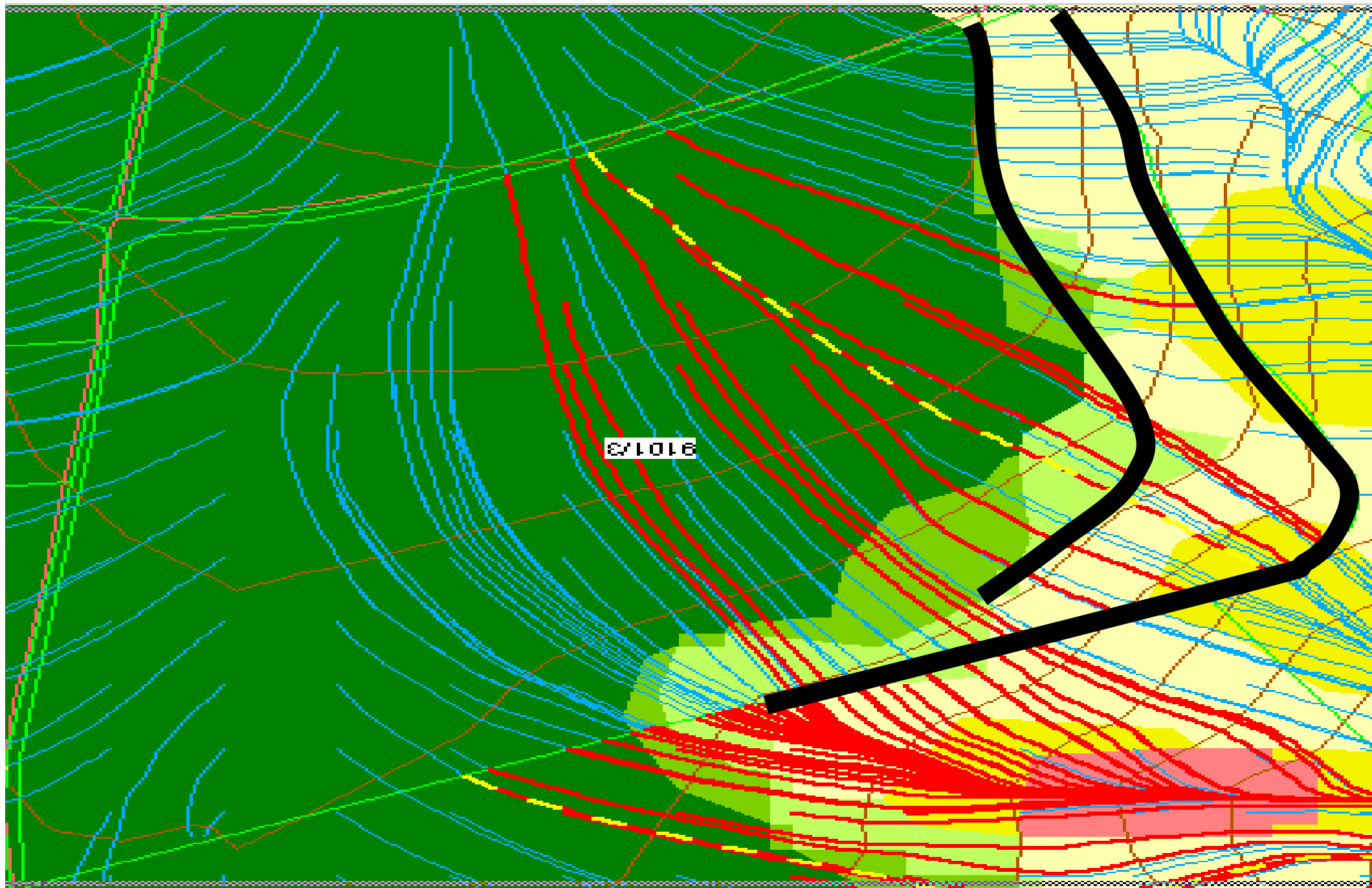
Jako souvrať pro účely plnění podmínek GAEC 2 nelze použít biopás založený s dotací v rámci AEO EAFRD.

celková výměra bloku: 24,2 ha

průměrná sklonitost: 3,3°

délka odtokové linie: 452,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

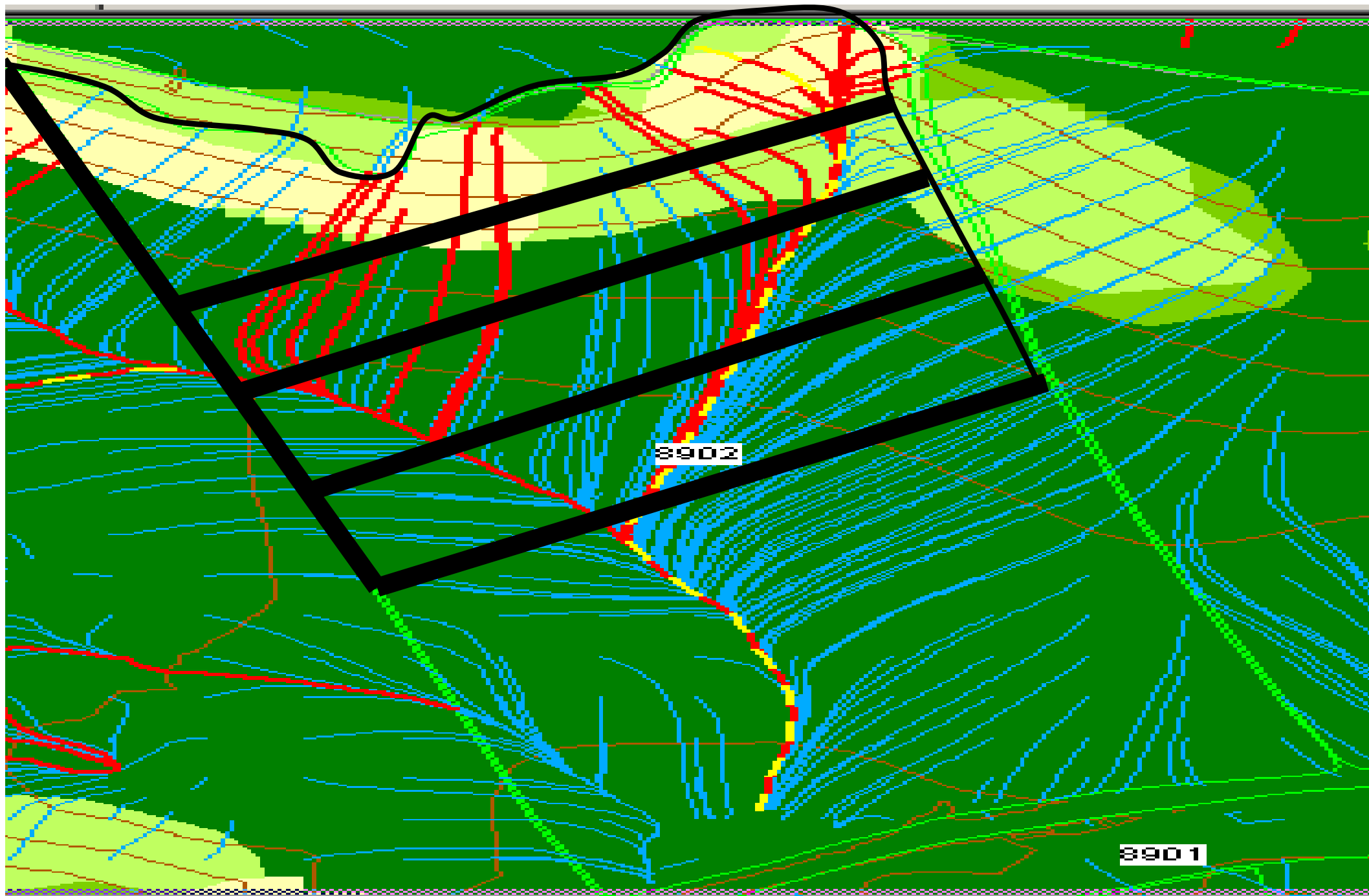

celková výměra bloku: 38 ha

průměrná sklonitost: 2,4°

délka odtokové linie: 1004,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

Setí/sázení po vrstevnici

Na PB/DPB s velikostí přes 35 ha nelze realizovat jako jedinou půdoochrannou technologii setí/sázení po vrstevnici. Půdoochrannou technologii setí/sázení po vrstevnici lze použít, avšak nebude ze strany SZIF považována za splnění podmínky GAEC 2 – MEO a také nebude kontrolována.

Tuto půdoochrannou technologii lze realizovat pouze na PB/DPB do velikosti 35 ha. Řádky porostu budou vedeny ve směru vrstevnic, přičemž tolerovaná bude odchylka od vrstevnice do 30°.

U PB/DPB do 35 ha včetně jsou v LPIS uvedeny kategorie vhodnosti těchto PB/DPB k použití půdoochranné technologie setí/sázení po vrstevnici.

Setí/sázení po vrstevnici

Vhodnost PB/DPB pro PT setí/sázení po vrstevnici je určena „jednosměrností“ svahu. Podle expozice svahu se plochy třídí zpravidla do čtyř nebo osmi hlavních kvadrantů směrové růžice. Expozicí plochy pak rozumíme úhel mezi normálou k ní a směrem, vůči němuž expozici uvažujeme, např. vůči slunečním paprskům.

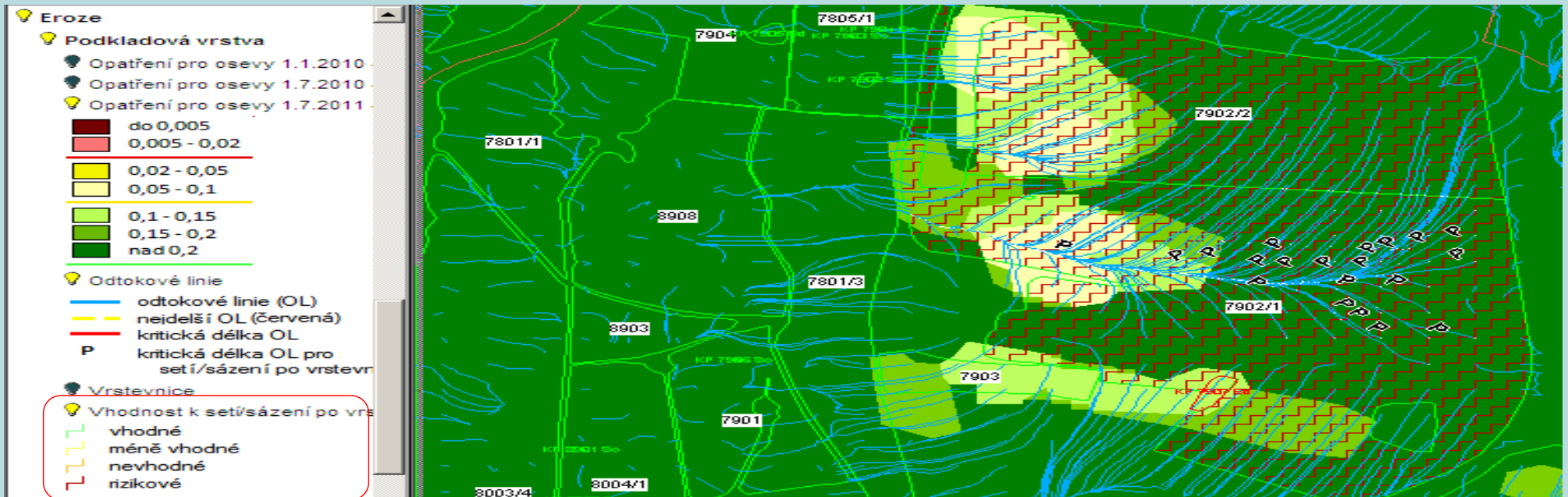
Expozice svahu je závislá na jeho orientaci a sklonu. Měříme ji buď přímo v terénu, nebo nejčastěji na mapách a digitálních modelech terénu. Expozice se vyjadřuje ve stupních ve směru hodinových ručiček od 0 (sever) až 360 (opět na sever).

Na základě provedených testů byly PB/DPB s plochou MEO rozděleny dle rozsahu expozice na 4 kategorie vhodnosti:

Rozsah expozice svahu	Kategorie vhodnosti PB/DPB	Míra rizika porušení GAEC 2 - MEO
do 70°	vhodné	velmi nízké riziko porušení
70 - 110°	méně vhodné	nízké riziko porušení
110 - 140°	nehodné	střední riziko porušení
nad 140°	rizikové	vysoké riziko porušení

Setí/sázení po vrstevnici

V případě, že je na OL vedené v LPIS vyznačena značka přerušovacího pásu při setí/sázení po vrstevnici, je tato půdoochranná technologie pro PB/DPB do 35 ha včetně nedostatečná. Je nutné realizovat i půdoochrannou technologii přerušovacích pásů, a to tak, aby max. nepřerušená délka odtokové linie byla:

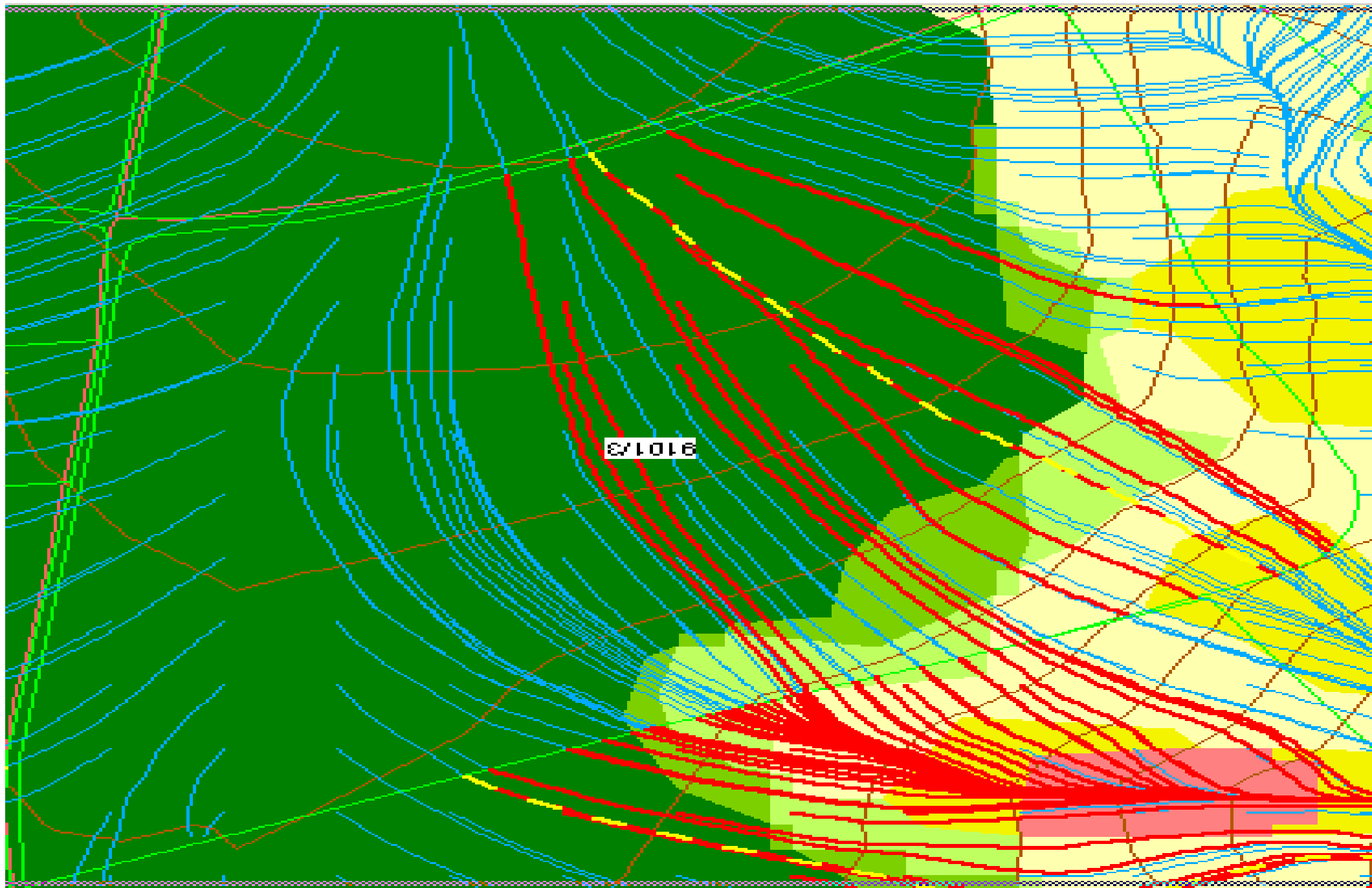
- na PB/DPB o prům. sklonitosti do 3° včetně max. 600 m
- na PB/DPB o prům. sklonitosti 3 – 5° včetně max. 500 m
- na PB/DPB o prům. sklonitosti nad 5° max. 400 m

celková výměra bloku: 24,2 ha

průměrná sklonitost: 3,3°

délka odtokové linie: 452,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

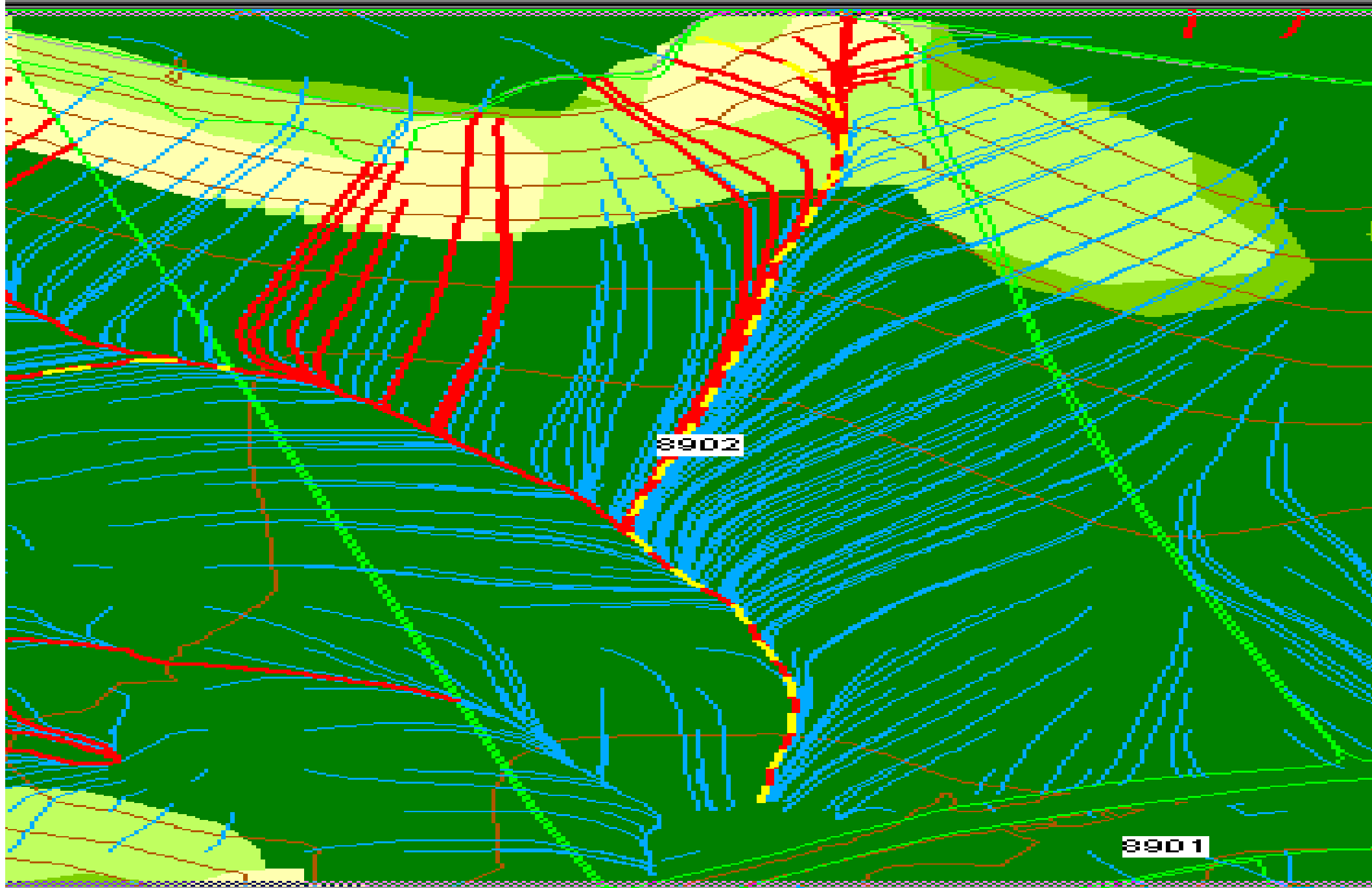

celková výměra bloku: 38 ha

průměrná sklonitost: 2,4°

délka odtokové linie: 1004,4 m

setí/sázení po vrstevnici: rizikové

Odkameňování

Půdoochranná technologie, kterou tvoří následující operace: rýhování, separace hrud a kamene, sázení do odkameněné půdy. Současně platí, že mezi jednotlivými dvojřádky je prostor, kam byly separátorem uloženy kameny a hroudy, které mohou tvořit drenážní vrstvu.

- Odkameňování je zařazeno podmíněčně, v roce 2012 budou zahájeny polní pokusy na ověření jeho protierozního účinku.

Eroze a standard GAEC 2

Ministerstvo zemědělství ve spolupráci s VÚMOP a SZIF připravuje „**protierozní kuchařku**“, která bude zaměřená na:

- **system implementace GAEC 2 na MEO plochách** - definice klíčových pojmů, vysvětlení odtokové linie, vhodnost uplatnění jednotlivých půdoochranných technologií ve vztahu k charakteristikám PB/DPB, modelové příklady, fotodokumentace
- **projevy eroze** - definice, příklady, možná protierozní opatření – organizační, agrotechnická,..., fotodokumentace
 - **poradenství** - systém poradenství v oblasti péče o půdu, jednotlivé složky systému a jejich úloha, seznam poradců – specialistů na erozi s aktuálními kontakty, možnosti přezkumu vymezení erozně ohrožených ploch

Děkuji za pozornost